

Педагогічні технології навчання та виховання як складова соціокультурної адаптації іноземних громадян

Богиня Л.В.

*Керівник навчально-наукового центру з підготовки іноземних громадян
Української медичної стоматологічної академії*

м. Полтава, Україна

lvboginya@meta.ua

Реформування освітньої галузі в останні роки розширює можливість міжнародної діяльності українських закладів вищої освіти, робить їх привабливими для іноземців. Традиційно до України приїздить багато іноземних громадян, що прагнуть здобути вищу медичну освіту. Стрімкі зміни у політичному, економічному та соціальному житті України викликають необхідність перегляду підходів до питання організації навчального процесу іноземних студентів як одного з чинників соціокультурної адаптації та фахової підготовки.

Більшість науковців трактують поняття соціокультурної адаптації як процес взаємодії особи (чи групи осіб) і соціокультурного простору іншої країни, результатом якого є відчуття пристосованості, комфортного перебування в новому середовищі.

Соціокультурний простір розуміється нами як поєднання правил і норм, що регулюють життя суспільства, способу життя населення окремого регіону, його традицій і культурних цінностей, механізмів забезпечення толерантної взаємодії людей різних національностей.

Іноземні громадяни, вступаючи до українських закладів вищої освіти проходять складний процес адаптації у декілька етапів.[1] Від тривалості процесу адаптації залежить успішність іноземних громадян, тому пошуки нових методів і технологій, що сприяли б якнайшвидшій адаптації, продовжують бути актуальними.

Адаптація – це складний процес, який може бути успішним лише за активної взаємодії особистості і середовища. Застосування педагогічних технологій здатне забезпечити цілеспрямовану адаптивну діяльність іноземних

студентів, свідомий обмін інформацією задля перетворення себе й оточення, визначення загальнолюдських цінностей, розвиток когнітивних здібностей, пізнання нового й самопізнання. Проміжним результатом соціокультурної адаптації як успішного входження у полікультурне середовище на початковому етапі ми вважаємо відчуття іноземним студентом внутрішнього задоволення від життя й результатів навчання, адекватну взаємодію з усіма учасниками навчально-виховного процесу, дотримання норм поведінки без внутрішнього дискомфорту.

Педагогічна технологія розуміється нами як засіб педагогічної взаємодії викладача і студента. До педагогічних технологій відносять технології навчання, технології виховання, навчальні (інформаційні) технології. Це системи методів, прийомів і дій викладачів і студентів у процесі навчання, спільної діяльності, що передбачає не лише вивчення окремих дисциплін, а й засвоєння норм, цінностей, формування вмінь толерантного ставлення до оточуючих, збереження власної ідентичності під час взаємодії з представниками інших культур.

Засобами реалізації педагогічних технологій навчання є створення умов для інформативної, психологічної підтримки іноземних студентів у процесі вивчення мови й країнознавства шляхом укладання навчальних посібників з урахуванням соціокультурної змістової, організацію співпраці всіх студентів групи над вирішенням окремих соціально значимих завдань. Першим кроком на шляху соціокультурної адаптації, як зазначають фахівці, є подолання мовного бар'єру.

Для забезпечення вивчення нормативних дисциплін «Українська мова як іноземна», «Російська мова як іноземна»[4;5], до кожного тематичного блоку нами укладені матеріали, що містять найбільш уживані лексичні одиниці, діалоги у повсякденних ситуаціях, тексти та завдання до них. Робота за цими матеріалами передбачає не лише вивчення української чи російської мови, а й норм поведінки у соціумі (наприклад, у темах «Гуртожиток», «Заклади громадського харчування» тощо). Разом з тим, мотивуючи студентів брати

участь у обговоренні тем, додаємо завдання на визначення спільних і відмінних рис українського суспільства й суспільного середовища рідних країн. Працюючи з полінаціональними групами (бо формуються вони залежно від термінів зарахування іноземних студентів до академії), маємо можливість, з одного боку, підтримувати комфортне відчуття національної ідентичності особистості, а з іншого, розвивати вміння спілкуватися з однолітками з різних країн і національних спільнот.

Укладаючи робочу програму та навчальний посібник з країнознавства, ми виходили з того, що це інтегрована дисципліна, яка поєднує у собі мовну і суспільну складові, й має на меті не лише знайомство з історією та сьогоденням України, головними моментами історичного шляху, який пройшов український народ, з його традиціями, матеріальною та духовною культурою, а й розширення та закріплення навичок у всіх видах мовленнєвої діяльності. Педагогічний супровід іноземних студентів у процесі вивчення цієї дисципліни передбачає врахування ментальних та етнічних особливостей представників різних культур, забезпечення підґрунтя формування толерантного ставлення до представників іншої культури через вивчення історії та традицій українців.

Відображення у мові як кодів нації історичних та етнокультурних понять, що притаманні українцям, дозволяє пропонувати студентам завдання типу «Поясніть слова та словосполучення: козак, гетьман, Запорізька Січ; ковальство, гончарство; вишиванка тощо». Виконання таких завдань сприяє як розширенню знань з мови (через пошук відповідних мовних засобів, описових конструкцій), так і подоланню психологічних труднощів публічних висловлювань, коли студентові необхідно аргументувати своє пояснення.

За нашими спостереженнями найбільш цікавими для студентів є завдання, що мають на меті порівняти явища української й рідної історії чи культури. Завдяки безпосередній підтримці викладача, ретельно підібраним індивідуальним завданням, підготовка до занять за темами «Національно-визвольні змагання», «Національний одяг», «Народні знання та вірування», «Національні свята України й моєї батьківщини» допомагає студенту

поступово долати мовний бар'єр, бо розповідь про знайоме з дитинства є своєрідним психологічним захистом, сприяє зниженню напруги, додає відчуття впевненості у правильності відповіді.

Педагогічні технології виховання широко застосовуються під час проведення позааудиторних заходів, спрямованих на подолання «культурного шоку», що його безумовно відчувають іноземні студенти першого року навчання. Важливою умовою соціокультурної адаптації є наявність у студента здатності до адекватної самооцінки й уміння толерантно ставитися до проявів поведінки інших, які не притаманні рідній культурі.

Система виховної роботи навчально-наукового центру з підготовки іноземних громадян «УМСА» протягом двадцятирічного існування зазнавала змін і доповнень. На сьогодні основними напрямками цієї роботи є створення педагогічних умов на рівні мікросередовища (окремої академічної групи) і макросередовища (центру, академії) для попередження дезадаптованості іноземних студентів у перші тижні навчання (проведення бесід щодо організації навчального процесу; залучення українських студентів волонтерського загону «Єдність» з метою ознайомлення іноземців з академією; проведення екскурсій містом тощо); підготовка і проведення засідань мовного клубу «Меридіани дружби», де іноземні студенти знайомляться з традиціями і культурою українського народу, натомість розповідаючи українцям про культуру та традиції рідних країн; залучення іноземних студентів, що проходять підготовку до вступу у ЗВО України, до культурно-масових та просвітницьких заходів на рівні академії й міста з метою запобігання міжнаціональним конфліктам; здійснення індивідуальної консультативної роботи зі студентами з низьким рівнем адаптаційних здібностей.

Вибіркове опитування студентів першого курсу «УМСА» щодо пристосованості їх до умов навчання й проживання в Україні показало, що іноземні студенти, що пройшли підготовчий етап навчання в різних ЗВО України, почувалися комфортніше вже в перший місяць навчання в академії, могли організувати свій робочий час та дозвілля, краще розуміли оточуючих у

порівнянні з іноземцями, що вступили на перший курс одразу після прибуття в Україну. 97% випускників навчально-наукового центру «УМСА» зазначили, що знайомство з Україною, містом під час навчальних занять та участь у виховних заходах допомогли їм орієнтуватися в академії, дотримуватися нормативних вимог щодо розпорядку роботи, не боятися помилок під час спілкування в деканаті, бібліотеці, медичному пункті, їдальні й інших громадських місцях. 23% наших випускників на початку навчання на першому курсі були провідниками для першокурсників, що закінчували підготовчі факультети в інших закладах вищої освіти.

Підсумовуючи вищесказане, робимо висновки, що в процесі соціокультурної адаптації іноземних студентів, що готуються до вступу до закладів вищої освіти, важливу роль відіграє вдале поєднання педагогічних технологій навчання та виховання, врахування соціальних та культурних норм, традицій у навчальній літературі для іноземних громадян початкового етапу навчання, проведення системної індивідуальної та групової виховної роботи.

Література:

1. Вятчаніна С.В. Структура адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах/ С.В.Вятчаніна // Теоретичні питання культури, освіти та виховання. – 2013. – Вип. 48 – С. 48-54
2. [Кайдалова Л. Г.](#) Професійно-педагогічні вимоги до діяльності викладача російської мови як іноземної / Л. Г. Кайдалова, Ж. В. Черкашина // [Проблеми інженерно-педагогічної освіти](#). - 2012. - № 34-35. - С. 92-96. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2012_34-35_15
3. Порох Д.О. Соціокультурна адаптація як складник адаптації іноземних студентів до навчання у вищому закладі освіти/ Д.О. Порох // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2010. - №3. – С.47-53
4. Тимчасова програма навчальної дисципліни «Російська мова як іноземна» для іноземних студентів підготовчих факультетів/відділень вищих навчальних закладів МОЗ України. Галузі знань 22 «Охорона здоров'я» – К., видавництво ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», 2016. – 103с.
5. Тимчасова програма навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» для іноземних студентів підготовчих факультетів/відділень вищих навчальних закладів МОЗ України. – К., видавництво ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», 2015. – 78с.

